

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉRDEZŐK, KÉTKEDŐK, KERESŐK

EGY IGAZI BRIT „BULDOG” ÉS POLIHISZTOR

Patrick Moore életéről nem magazincikket kellene írni, hanem regényt. Igaz, nehéz lenne elhithetni az olvasókkal, hogy tényleg létezett ilyen ember, és nem csak az író találta ki. Ha egy reneszánsz művész ennyire sokoldalú volt, mint ő, akkor még hatszáz évvel a halála után is csodálja a világ. Moore-t a világnak a felénk eső részén nem sokan ismerik.

◆ Patrick Alfred Caldwell-Moore néven született Angliában 1923-ban, és gyerekkorában senki nem gondolta volna, hogy majdnem kilencven évet fog élni. Csenevész, beteges fiúcska volt, akinél már egészen kicsi korban szívbetegséget állapítottak meg. A látása is meglehetősen gyenge volt, különösen a jobb szemére látott rosszul. Az önbizalma és az egyénisége viszont annál egészségesebbnek tűnt. Hatéves korában rájött, hogy a csillagászat mindennél jobban érdekli, és nem is vesztegette az idejét másra.

Amatőr csillagászként tizenegy éves korában főlvtették a Brit Csillagászati Társaságba, három évvel később pedig már ő volt a vezetője egy kis obszervatóriumnak a családja lakóhelyén, egy East Grinstead nevű városkában. Tizenhat évesen beszerzett egy stílusos monoklit a gyengébbik szemére, mivel pedig a fogait hamar elvesztette, tizennyolc éves korától teljes protézist hordott.

Időközben kitört a második világháború, és Patrick alig várta, hogy felvegyék a hadseregbe. Ez meg is történt, amint 1941-ben betöltötte a tizennyolcadik életévét. A Királyi Légierőhöz került, ahol pilótának és navigátornak képezték ki. Tengeri légitáncokban, valamint európai városok bombázásában vett részt. Talán Budapest is kapott néhány bombát az irányítása alatt.

A háború óriási hatással volt az életére. Sokszor emlegette, hogy 1943-ban egy bombatalálatot kapott mentőautóban halt meg élete egyetlen nagy szerelme, a menyasszonya, Lorna, aki ápolónőként

teljesített szolgálatot. Moore soha nem nősült meg, mert mint mondta, neki nem kellett többé más. (Mindezt az önéletrajzából tudjuk, és bár nagyon megható történet, azért felmerül némi kétség az igazságtartalmával kapcsolatban, mivel akkoriban Lorna nevű ápolónőnek a holttestét nem találták meg.)

„Ha az egész német nép elsüllyedne a tengerben – hangoztatta –, akkor szívesen segítenék lenyomni őket.” Nyers és szókimondó stílus már ekkor sokakban nemtetszést váltott ki, ha nem is olyan mértékben, mint évtizedekkel később, amikor elérkezett a politikai korrektség időszaka.

A CSILLAGOK TUDÓSA

Eközben megkezdte a tudományos munkát is: legjobban a Hold érdekelte, annak is főleg a Földről nem látható oldala. 1946-ban, tehát huszonhárom éves korában ő volt a Hold egyik területének, a *Mare Orientalé*nek az egyik felfedezője és elnevezője, ezenkívül érdekes fényjelenségeket fedezett fel a felszínén, és más tudományos megfigyeléseket is tett. Ő állította össze a mai napig használt *Caldwell-katalógust*, amelyben az amatőr csillagászok által is megfigyelhető objektumokat gyűjtötte össze.

Eközben elkezdett publikálni is, de nem csak szakmai témákban. Rengeteg ismeretterjesztő és szigorúan szakmai műve mellett tudományos-fantasztikus regényeket írt, sőt, egy meglehetősen közönséges népszínművet is, aminek a bemutatását végül nem engedélyezte.

A BBC NAGY ÖREGJE

A valódi hírnevet a televízió hozta el neki. A BBC akkor figyelt fel rá, amikor meghívott tudósként szenvedélyesen és szórakoztató stílusban osztotta ki élő adásban a kor áltudományos UFO-hívőit. Nemsokára rábízták egy új ismeretterjesztő műsor, a *The Night Sky*, *Az éjszakai égbolt* vezetését. 1957-től 2012-ig volt a program házigazdája, és csak egyetlen alkalommal kellett őt helyettesíteni, amikor 2004-ben hajsál híján behalt egy ételmérgezésbe. Öregén és reumától gyötörve sem volt hajlandó abbahagyni: 2004-től a saját lakásából sugározták az adást. Ezzel a műsorral be is került a Guinness Rekordok Könyvébe, mert soha más nem vezetett még tévéműsort ilyen sokáig.

Ő közvetítette a brit televízióban az amerikai Apollo-űrprogram majdnem összes küldetését, a holdra szállást, valamint az 1999-es napfogyatkozást is.

Ahogy öregedett, egyre kevésbé volt hajlandó kompromisszumot kötni a világnézetét illetően. Konzervatív, jobboldali elveiből soha nem engedett. Amikor dinoszaurusznak nevezték, azt hangoztatta, hogy a dinoszauruszok azért elég sokáig uralták a Földet. Bevándorlásellenes nézeteket vallott, kijelentette, hogy a németekben és a franciákban nem szabad megbízni, ellenezte az Európai Uniót, és haláláig az euroszeptikus Függetlenségi Párt támogatója volt. Kifejezetten angolnak tartotta magát, nem pedig britnek, ellenezte a nők és a melegek térnyerését, pedig ezek a legkevésbé sem nevezhetők elfogadott álláspontoknak a kétezres évek Nagy-Britanniájában.

A *Star Trek* és a *Dr. Who* tévésorozatok iránti rajongását például az lohasztotta le, hogy szerinte tönkretette őket a feminista polkorrektség, a BBC-t pedig azért kritizálta, mert úgy érezte, hogy átvették benne az uralmat a nők.

KONZERVATÍV, DE NEM VASKALAPOS

Konzervativizmusa egyébként nem akadályozta meg abban, hogy nyitott legyen a világ újdonságai iránt: barátságot ápolt például egy Brian May nevű asztrofizikussal, aki civilben a *Queen* együttes máig világhírű gitárosa. Még egy közös könyvet is írtak a világegyetem történetéről. Minden földrészen járt, beleértve az Antarktisz is, a Szovjetunióban Jurij Gagarinnal, Amerikában Neil Armstronggal találkozott. Ha kedve tartotta, *Pink Floyd*- és *Sex Pistols*-számokat játszott xilofonon, bár utálta a rockzenét. Aktív állatvédő volt, hevesen ellenezte az egyik legkedvesebb brit úri időöltést, a rókavadászatot, utálta a küzdősportokat, támadta a halálbüntetés intézményét. Harangjátékon játszott, kiváló krikettjátékosnak mondták, két operettet írt, sakkozó és amatőr színész volt, valamint tűrhető zongorista is, aki egyszer magának Albert Einsteinnek a hegedűjátékát kísérte.

2012 decemberében, nyolcvankilenc évesen halt meg. Nem sokkal később a londoni Természettudományi Múzeum felvásárolta rengeteg tárgyát, legalább hatvan-évnnyi tudományos tevékenység emlékeit: több mint hetven publikált könyvét, bútorait, kéziratait, tükrös távcsövét. Ahogy Brian May mondta róla: „Soha többé nem lesz még egy Patrick Moore. De egy szerencsére már volt.” ♦